

Wolność Zrzeszania się

Propozycje w zakresie koncepcji regulacji ustawy o stowarzyszeniach w kontekście budowy społeczeństwa obywatelskiego - jakie przesłanki regulacja tego obszaru powinna spełniać?

1. Zasadniczy wybór, to wybór pomiędzy nowelizacją prawa o stowarzyszeniach, a przygotowaniem nowej zasadniczej ustawy realizującej konstytucyjną zasadę wolność zrzeszania się. W tym drugim przypadku, musiało by to oznaczać wprowadzenie jednych spójnych zasad ogólnych dla zrzeszania się obywateli niezależnie od form i celów oraz zredukowanie dotychczasowej liczby regulacji w tym zakresie. W pierwszym przypadku, jedynie nowelizacji, zostały by utrzymane przepisy odrębne niekompatybilne i niekomplementarne (niewyczerpujące podmiotowo zapewnienia prawa do swobodnego zrzeszania się, ani niespójne w relacjach wzajemnych).
2. Kolejnym zagadnieniem od strony podmiotowej regulacji, jest zapewnienie przede wszystkim obywatelom, posiadającym co najmniej ograniczoną zdolność prawną i każdemu innemu, nie tylko obywatelom, możliwości zrzeszania się z każdą inną osobą bądź jednostką organizacyjną, posiadającą zdolność prawną, bez względu na formę i cel, przy zapewnieniu zasady równego traktowania.
3. Należy usunąć wszelkie progi ilościowe poza sytuacjami, w których istotny interes publiczny lub dopuszczalne konstytucyjnie ograniczenia praw i wolności obywatela uzasadniają inaczej. Mówiąc krótko- należy dopuścić, aby już dwie osoby mogły zawiązać organizację, a po studium organizacji, w horyzoncie do roku, ich liczba była stale nie mniejsza niż 3 osoby.
4. Należy uznać, iż każdy cel prawnie dozwolony i niewyłączony przez ustawę w sytuacjach dopuszczalnych konstytucyjnie ograniczeń praw i wolności, powinien być dozwolony i możliwy do realizacji, bez potrzeby zastrzegania jego zapisu jako celu statutowego. Wystarczające byłoby przyjęcie go przez organ stanowiący wskazany statutem i ujawnienie w publicznym rejestrze. Nie powinno być tak, że np. bez zastrzegania zmiany statutu stowarzyszenie o celu propagowania zdrowia psychicznego nie mogło jednocześnie realizować celu edukacyjnego dla młodzieży.
5. Nie ma uzasadnienia aby ze względu na status zrzeszających się osób lub jednostek organizacyjnych, zakres ich działalności i relacje pomiędzy tym statusem lub zakresem, a celami zrzeszenia, ograniczały podmiotowo bądź przedmiotowo możliwość zrzeszenia się. Jeżeli spółdzielnia mieszkaniowa, wspólnota, klub sportowy i przedsiębiorca razem z aktywnymi społecznie osobami fizycznymi, postanowią zająć się ochroną parku, jego rewitalizacją, wybudować plac dla dzieci bądź też dla potrzeb osiedla dzielnicy gminy objąć ochroną pomniki kultury lub przyrody, to powinny móc to uczynić w jednej organizacji. To, że dziś tego nie wolno, jest nie tylko sprzeniewierzeniem się zasadom Konstytucji RP, ale również zdrowemu rozsądkowi i deklarowanej zasadzie pomocniczości oraz społeczeństwa obywatelskiego.

6. Ustawodawca powinien zapewnić i zezwolić na wprowadzenie gwarancji w postaci instytucji i narzędzi, umożliwiających tworzenie organizacji o różnym stopniu sformalizowania, źródłach finansowania, obowiązków prowadzenia dokumentacji i sprawozdawczości oraz ich jawności. Odpowiednio; iż im bardziej zróżnicowany status zrzeszających się osób i jednostek, więcej źródeł i form finansowania, dostępu do środków publicznych, tym bezpieczniejsza forma i dalej idące obowiązki dokumentowania działalności, jawności tak, aby elastycznie móc dostosować status organizacji do różnych oczekiwań, celów i form oraz statusu zrzeszających się osób lub jednostek organizacyjnych. Te zróżnicowania nie mogą jednak ograniczać swobody zrzeszania się lub zakresu nie zabronionej działalności lub jej form.

W związku z wymienionymi przesłankami trzeba stwierdzić, że Założenia do regulacji prawa stowarzyszeń, które powstały w wyniku dwuletnich prac kluczowych organizacji reprezentowanych dla ruchu społecznego w Polsce, nie spełniają żadnego z powyższych kryteriów.

Opracowanie:

Akademia Liderów Innowacji i Przedsiębiorczości Fundacja dr Bogusława Federa